

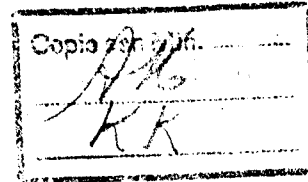
'S-GRAVENHAGE, 11 April 1950

Ref. No. 3713

AAN: MIN VOOR UNIEZ EN OVERZ RIJKSDELEN

Fotocopie nr: 23424

957
CODETELEGRAM

PC

Plaats van afzending: D J A K A R T A

Datum van afzending: 11-4-1950

Inhoud (Paraphrase) —

Datum van ontvangst: 11-4-1950

GEHEIM.

Bestemd voor Maarseveen, mede voor Drees en Stikker.

Hiermede laat ik onverkort volgen het rapport dat ik heden van de Generale Staf ontving:

- "A. In de avond van 10 April werd van de Nederlandse troepen-commandant Oost-Indonesie tussentijdse politieke appreciatie ontvangen. Dit telegram werd te Makassar op 10 April 13.00 uur opgesteld en wordt hierbij onverkort in bijlage 1 opgenomen.
- B. LtKol. Mokoginta 10 April terug uit Djakarta. Mokoginta aan NIT Regering verklaarde hij aan Sultan Djocja overeenkomst van 3 punten voorstelde welke door Sultan geaccepteerd, te weten:
1. geen APRIS en TNI naar Oost-Indonesie,
 2. pardon voor Abdul Azis, waarbij Azis verontschuldigingen zal moeten aanbieden,
 3. stopzetten ondermijnende actie ter liquidatie NIT.
- Evenwel NIT Regering woord Sultan wantrouwt en bovenstaande schriftelijk bevestigd wenst, waarover loop middag 10 April radio-telefonisch gesprek.
- C. Volgens evaluatie B 2 bericht van troepen-commandant Oost-Indonesie is op 11 April communique van NIT Regering verwachtbaar, waarvan verkorte inhoud ongeveer als volgt:
1. NIT Regering zeer erkentelijk voor toezegging Djocja Sultan (vide gestelde onder C hierboven),
 2. echter door NIT Regering vernomen in Oost-Java troepen gereed voor Oost-Indonesie en korvet Hang Tua buitengaats voor Makassar,
 3. NIT Regering verzoekt thans daden waaruit goede bedoeling RIS Regering blijft en niet alleen woorden.
- D. Hatta hield in avond 10 April voor radio Indonesie rede, waarvan inhoud bekend verondersteld.
- E. Situatie Makassar. Stead rustig. In verband met zware regenval vrijwel alle troepen in eigen kampementen. Loop van ochtend 10 April van KPM schip thedens debarcatie recuperatie verlofgangers KNIL, Oost-Indonesiers en andere passagiers rustig verlopen. Hierna inscheeping op thedens van militaire Menadonese passagiers ex-Java, ex-Zuiderkruis vide resume 9 April en ex-Makassar eveneens rustig verlopen. Thedens 10 April 17.00 uur naar Manado vertrokken. Rest Manado-passagiers blijft voorlopig in transit te Makassar. Bij KNIL militairen van eerste bataljon infanterie thans tokenen merkbaar van groeiende anti-

- 2 -

Ter beveiliging van code-verbindingen zijn o.a. de volgende punten van belang:—

1. Op een codetelegram mag telegrafisch niet in open taal geantwoord worden.
2. Over de inhoud van een codetelegram mag niet met verwijzing naar dat telegram per telefoon gesproken worden.
3. Dossiers, welke codetelegrammen bevatten (ook in paraphrase), dienen veilig opgeborgen te worden.
4. Kladdpapier, carbonpapier en dergelijke verband houdende met codetelegrammen dienen verbrand te worden (versnipperen is niet voldoende).
5. Afschriften van paraphrassen van codetelegrammen mogen uitsluitend door de afd. Verbindingen vervaardigd worden.

GENEEM.

- Nederlandse stemming in verband met het feit dat Worang bataljon met schepen onder Nederlandse vlag wordt vervoerd.
- F. Reacties buiten Makassar in gebied NIT. Door Nederlandse troepen onder commandant Noord Celebes gemelde en door partij-front Keratman op 13 April a.s. te Manado geplande demonstratie tot opheffing NIT. Staatspolitie tegen demonstratie gekant, terwijl door genoemde Nederlandse troepen onder commandant niet kan ingestaan voor reactie militairen Manado hetgeen door Nederlandse troepen-commandant Oost-Indonesie onderschreven. Ten aanzien van reacties Azis-coup op Timor, troepen aldaar sympathiseren met gebeurde te Makassar. Eveneens gekant tegen inbreng APRIS troepen door NIS in gebied Oost-Indonesie. Eventueel inbreng APRIS troepen Kupang zou volgens Nederlandse plaatselijke militaire commandant aldaar grote moeilijkheden geven. In overig Zuid Celebes wel sympathie maar nog geen daadwerkelijk aansluiten bij groep Azis. Voornaamste reden deze afzijdige houding is bezorgdheid betrokken KNIL militairen dat noch KNIL noch APRIS noch ADRIS voor gezinnen zorgt als men als meeloper van Azis iets zou overkomen. Uit overig Oost-Indonesie geen bijzonderheden terzake meer te melden.
- G. Reacties in gebieden buiten NIT. Onder KNIL militairen in Midden Java nog geen reacties waar te nemen. 70% wil nog steeds overgang naar APRIS. Overigen volgens laatste berichten aldaar weinig interesse Makassar affaire. Overig Indonesie geen nieuwe gezichtspunten.
- H. Positie KPM schepen. Waikelo en Bontekoe. Van Nederlandse troepen onder commandant Oost Borneo te Balikpapan in avond 10 April bericht ontvangen dat Waikelo met bataljon Worang 16.45 uur gemeerd Balikpapan en bezig met innemen water. Bontekoe met gezinnen 17.30 uur op rede. Waterinname circa 30 uur in beslag neemt. Bataljon Worang blijft op last commandant aan boord. Overigens alles rustig.
- I. Met betrekking tot Makassar affaire werden loop 10 April van Nederlandse troepen commandant Oost-Java nog volgende berichten ontvangen, dat commandant van voor rede Makassar liggende korvet Hang Tua in bezit zou zijn van gevechtsoopdracht om eventuele landingen APRIS-eenheden steunen. Volgens inlichtingen welke ter beschikking Nederlandse troepen commandant Oost Java kwamen zouden voorlopig in aanmerking komen voor verscheping ex Soerabaja naar Oost Indonesie:
1. een bataljon onder bevel van zekere Majoor Abdullah voornamelijk Makassar slechte discipline lage gevechtswaarde;
 2. bataljon Brandjangan (reeds in vorig resume gemeld). Dit bataljon anti-communistisch van instelling; over algemeen redelijke APRIS eenheid met gevechtservaring.
- J. Heden 11 April 11.00 uur werd door Majoor Hardjono (secretaris van Simatupang) in kwaliteit van woordvoerder van Minister van Defensie aan Indonesische journalist van Indonesia Raya medegedeeld:

022

GEHEIM.

1. termijn waarin Azis gelegenheid krijgt zich in Djakarta te melden teneinde verantwoording af te leggen loopt heden 14.00 uur af. Tegen 16.00 uur zullen de maatregelen bekend gesteld welke RIS Regering van plan te nemen. Het komt neer op militaire actie;
2. De Hang Tua heeft proviand voor personeel Morang bataljon gebracht. Bontekoe heeft opdracht om met de vrouwen en kinderen naar Soerabaja terug te komen. Alle vechttroepen zijn op Waikelo overgebracht
3. Op Hang Tua bevindt zich Kolonel Bambang Sugeng die eventuele militaire operaties in Oost-Indonesië zal leiden;
4. Tijdens driehoek conferentie gebleken dat NIT Regering zich van Azis c.s. gedistancieerd;
5. Azis heeft tegen inbrengen TNI troepen bezwaren, omdat volgens hem TNI opdracht heeft liquidatie NIT bespoedigen. Dit is nimmer bedoeling RIS Regering geweest. Eventuele liquidatie NIT kan slechts langs politieke en democratische weg geschieden;
6. Evaluatie bovenstaand bericht is A 1."

Dit bericht is afgesloten 11 dezer 12.00 uur. Bij de beoordeling van dit rapport ware in het oog te houden, dat ik heden 12.00 uur bij Hatta was. Ik stelde hem bespreking voor met aan Indonesische zijde Hatta, Sultan en Simatupang en aan Nederlandse zijde Buurman en van Langen en mijzelf. Deze bespreking vindt plaats 12 dezer 11.00 uur

Bijlage tussentijdse politieke appreciatie:

I.B-2 informaties betreffende houding NIT Regering in huidige situatie geven volgende beeld:

A. Eerste phase. NIT Regering keurt openlijk Azis coup af, stelt zich geheel achter RIS Regering op basis RTC overeenkomsten en federale structuur voorlopige RIS grondwet. Tracht evenwel met geoorloofde politieke middelen inbreng TNI op haar gebied voorkomen. Hierbij NIT Regering gebruikt volle zwaarte argument plechtige belofte Sultan Djocja terzake. Intussen subversief Azis groep op moreel en materieel gebied steunend, voor wat betreft laatste blijkend uit recente gift ad 20.000 gulden.

B. Tweede phase. Door middel van door Azis groep buitgemaakte documenten nog steeds langs politieke lijnen zo neklaar trachten aantonen sluwe voornemen RIS Regering tot finale liquidatie NIT. In deze phase nog steeds openlijk (officiële) afkeuring actie Azis.

C. Derde phase. Nadat openbare mening in binnen en buitenland door tweede phase voldoende op hand NIT Regering, en bij volharden RIS Regering inzake inbreng TNI tenslotte openlijk (officieel) ware kleur bekennen en actie Azis gouvernementele sanctie verlenen.

D. Vierde phase. Indien RIS Regering dan nog steeds persisteert, uiteindelijk als laatste middel uitroepen zelfstandige RIT waarbij uiteraard met RIS verband tredend.

14
1950

GEHEIM.

- II. A. Het meesterlijke politieke spel vervat in sub I eist brillante geest om met goed succes te kunnen uitvoeren tegenover politiek uitgeslagen tegenstanders uit Djocja milieu. Voorzover mij bekend is bij huidige NIT Regering noch bij politieke figuren daarbuiten thans in Oost-Indonesie aanwezig een politicus van dergelijk formaat aanwijsbaar. Mijn gedachten gaan uit naar figuur Agung die vlak voor Azis coup enige dagen in Oost-Indonesie verbleef. Evenwel dezerzijds geen enkele aanwijzing dat Agung als auctor intellectualis kan aangemerkt.
- B. Aanwijzingen bestaan dat thans wordt overgeschakeld van eerste op tweede fase vergelijk I ad A en B.
- C. Vierde fase vergelijk I ad D is wellicht in uiterste consequentie door NIT Regering nog onvoldoende doorgedacht. Wel heeft men in prominente NIT Regeringskringen gespeeld met daarin vervatte gedachten.
- D. Tenslotte opgemerkt dat beslissende stap door NIT Regering zal moeten genomen indien op derde fase vergelijk ad I sub C wordt overgeschakeld. Dan kunnen zich twee gevallen voordoen:
1. Huidige NIT Regering voelt zich sterk genoeg het consequent voort te zetten.
 2. Huidige NIT Regering weifelt op critieke ogenblik als gevolg waarvan het in lijn dezerzijdse verwachtingen ligt dat staatsgreep nieuwe NIT Regeerders aan bewind zal brengen die zich sterk genoeg voelen onder I geschetste spel geheel consequent voort te zetten.

HIRSCHELD 370.